

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - קרית הבעש"ט פתח תקוה

"מכל בשר שנים מפל תביא אל התבה... שנים שנים באו אל נח" (בראשית ו', י"ט. ז', ט')

פרק ו'

(יח) וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ, וּבָאתִי אֶל הַתֵּבָה אֹתָהּ וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנִשִּׁי בְנֶיךָ אִתְּךָ. (יט) וּמִכָּל הַחַי מִכָּל בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבִיאָה אֶל הַתֵּבָה לְהַחִית אִתְּךָ, זָכָר וּנְקֵבָה יְהִי. (כ) מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ, שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחִיּוֹת.

פרק ז'

(ב) מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ. (ג) גַּם מִהָעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבָעָה שְׁבָעָה זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיּוֹת זָרַע עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ.

(ז) וַיָּבֵא נֹחַ וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשִּׁי בָנָיו אֵת אֵל הַתֵּבָה, מִפְּנֵי מִי הַמַּבּוּל. (ח) מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָה טְהוֹרָה, וּמִן הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר רֶמֶשׂ עַל הָאֲדָמָה. (ט) שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל נֹחַ אֶל הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה, כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת נֹחַ.

(טו) וַיָּבֹאוּ אֶל נֹחַ אֶל הַתֵּבָה, שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר בּוֹ רוּחַ חַיִּים. (טז) וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל בֶּשֶׂר בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים, וַיִּסָּגֵר ה' בַּעֲדוֹ.

שאלה מרכזית

בפסוק י"ט נאמר - 'שנים מפל תביא אל התבה', ואילו **בפסוק כ'** נאמר - 'שנים שנים באו אל נח'. ויש להבין, האם נח צריך להביא אותם או שהם יבואו מעצמם? **ובפרק ז', ב'** נאמר - 'מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה', וגם כאן יש לשאול האם באו אליו שבעה שבעה, או שבאו אליו הרבה והוא היה צריך לקחת מהם שבעה שבעה. כי **בפסוק ט'** שוב נאמר שהם באו אל נח - 'שנים שנים באו אל נח אל התבה'. וכן בפסוק ט"ו: 'ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים מכל הבשר אשר בו רוח חיים'.

'אבו עזרא' מסביר: 'ומלת תביא אל התיבה מצוה על נח שלא יעזבם רק יביאם עמו להחיות זרע כל מין. ומלת יבאו אליך שהם יבאו מעצמם ולא ייגע לבקש אותם באיים ולצוד כל מיני העוף'. כלומר, הם יבואו מעצמם, ולאחר שיבואו אליו שיביא אותם אל התיבה ולא יעזוב אותם בחוף. וצריך להסביר, שלא יתכן שיבואו מעצמם, כי בעלי חיים באים מעצמם אל מקורות של מים ומזון, ואין שום סיבה שיבואו מעצמם אל התבה שאינם מודעים למהותה, אלא וודאי שה' יגרום להם לבא.

ואם נשאל, סדר הפסוקים היה צריך להיות הפוך, שמקודם היה צריך להביא את **פסוק כ'** שבו נאמר ששניים מכל יבואו אל נח, ורק אח"כ את **פסוק י"ט** שבו נאמר שיביא אל התבה שניים מכל בשר. נוכל להסביר, שפסוק י"ט בא קודם כדי לקשר אותו לפסוק י"ח שבו ה' אומר לנח שהוא ובניו ונשותיהם יבואו אל התבה, ולכן הצמיד לזה את פסוק י"ט שבו נאמר שגם יביא שניים מכל בשר. ורק אח"כ אומר לו שלא יצטרך לחפש אחריהם אלא שהם יבואו אליו מעצמם.

אך בעל **'שפתי כהן'** מבדיל בין מכל החי לעופות, שבפסוק י"ט שמדבר על כל החי נאמר - 'תביא' שאותם בקלות יוכל להביא בעצמו, אך **בפסוק כ'** נאמר בו - 'יבאו' כי מדבר על העופות: 'ומהעוף שצריך צידה אמר לו שלא יטריח עצמו בהם כי הם יבואו מעצמם'. אך **קצת קשה** על פירושו, כי גם בלהביא מכל סוגי בעלי החיים המפוזרים על פני כל הארץ גם צריך יגיעה רבה. **ועוד**, שבפסוקים ט' וט"ו נאמר על כל בעלי החיים שהם באו אל נח ולא שנח היה צריך להביא אותם.

כמה מכל מין באו אל נח

בפסוק י"ט נאמר: 'שנים מפל תביא אל התבה'. ויש להבין את משמעות הביטוי - 'שנים מפל', האם הכוונה שמכל מין יבואו אל נח מספר גדול יותר של זוגות, והוא יקח רק שניים מכל מין, אלא שאז יתעורר לו קושי את מי מהם לקחת.

או שפירוש הביטוי - 'שנים מפל' הוא, שמכל מין יבואו אליו רק שניים, והוא יקח את אותם שניים **מכל** אחד מהמינים. אלא שאז מתעוררת השאלה לגבי בעלי החיים הטהורים, שמהם היה צריך לקחת שבעה שבעה ככתוב: 'מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו', אז כמה זוגות באו מבעלי החיים הטהורים. ואם באו אליו רק שבעה, אז ה' היה צריך לומר לו, שיקח את כל בעלי החיים שיבואו אליו. ואם באו אליו יותר משבעה זוגות, אז אלו מהם היה צריך לקחת?

ובעל **'שפתי כהן'** מעיר על כך, שעניין המספרים מופיע שלש פעמים בפרשה. **פעם ראשונה בפרק ו' פסוקים י"ט - כ'** שבהם ה' מספר לנח על תוכניתו להביא מבול, ושהוא יביא - 'שנים מפל' גם מכל בשר וגם מהעופות ואינו מבדיל בין טהורות לטמאות. **בפעם השנייה בפרק ז' פסוקים ב' - ג'** שבהם ה' מצווה לנח לבא אל התיבה הוא מבדיל ואומר שמהטהורות יקח שבעה שבעה. **ובפעם השלישית בפרק ז' פסוקים ט' וט"ו** שבהם מדובר שבפועל נכנסו לתבה, שוב מזכירים רק שנים שנים, בלא להבדיל בין הטהורות לטמאות.

רעיון א' - ונראה לומר, שבפעם הראשונה ה' אומר לנח שיביא או שיבואו אליו - 'שנים מפל', אין הכוונה למספר הזוגות שהוא יכניס לתבה, אלא שההקפדה היא שבכל מספר שיאמר לו אח"כ, יהיו שניים, ודווקא זכר ונקבה כמו שאומר בפסוק י"ט: 'זכר ונקבה יהיו'. **בפעם השנייה** שאז ה' מצווה לנח לבוא אל התבה ולקחת מהבהמות והעופות, שם הוא כבר מפרט לו שמהטהורות יקח שבעה שבעה זוגות. ואילו **בפעם השלישית** ששם מדובר על הכניסה לתבה, נאמר שבאו שנים שנים, לומר, שהם באו אל נח בזוגות שנים שנים, אך בפועל הבדיל בין הטהורות לטמאות ומהטהורות לקח שבעה שבעה ואילו מהטמאות רק שנים.

ומעין זה מצאתי שאומר גם בעל **'העמק דבר'**: 'שנים מפל' כשילכו שנים יחד אזי תביא וגו'. ואותם השנים. זכר ונקבה יהיו. דוקא כשהיו זוג, ולא פירש אלהים עדיין כמה זוגות יהיו עד מאמר ה' להלך'.

"ומכל החי מכל בשר"

בפסוק י"ט נאמר: 'ומכל החי מכל בשר', ויש להבין, האם אין בזה כפילות? גם **בפרק ז' פסוק ט"ו** נאמר: 'ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים מכל הבשר אשר בו רוח חיים', ויש להבין, למה צריך להדגיש מכל הבשר אשר בו רוח חיים, כי אין לומר שבא למעט בשר שאין בו רוח חיים (וכאן הסדר הפוך מפסוק י"ט): ואילו **בפסוק ט"ז** רק: 'והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו', ולא מזכר רוח חיים, כי ברור שאלו שבאו יש בהם רוח חיים.

כפילות זו היתה קשה גם ל'רש"י' ולכן מסביר: "ומכל החי - אפילו שדים". ומקורו ב'מדרש רבה' (בראשית פרשה לא פסקה יג): "ומכל החי מכל בשר שנים וגו' א"ר הושעיא אפי' רוחות נכנסים עם נח אל התיבה, שנאמר מכל החי מאותן שנבראו להם נפשות ולא נברא להם גופין". וכן מבין בעל 'שפתי חכמים' שזה מה שהיה קשה ל'רש"י': "דהא כתיב אחריו מכל בשר, מכל החי למה לי, אלא להביא אפילו שדים דלא הוו בכלל מכל בשר".

אך הסבר זה קצת קשה, כי אם הסדר היה הפוך - 'מכל בשר ומכל החי' היה אפשר לומר, שהתוספת - 'ומכל החי' באה לרבות אפילו שדים שאינם בעלי בשר, אך מכיוון שהסדר בפסוק הוא - 'ומכל החי מכל בשר', קצת קשה לומר שהביטוי הראשון - 'ומכל החי' בא לרבות את השדים, כי קודם יש להביא את בעלי החיים שברור שיש להכניסם, ורק את אח"כ את החידוש שגם את השדים. ועוד, שביטוי זה - 'ומכל החי' כבר כולל בתוכו את כל בעלי הבשר שיש בהם רוח חיים, אז לשם מה להוסיף שוב - 'מכל בשר'. ועוד, שאם היה כתוב: "ומכל החי ומכל בשר" עם וא"ו החיבור, היינו מבינים שאלו שני דברים, ובא לרבות גם את השדים שאינם בעלי בשר, אך ללא וא"ו החיבור, נראה שהביטוי - 'ומכל החי' הוא ביטוי כללי שכולל את כל בעלי החיים, ואילו הביטוי - 'מכל בשר', בא דווקא למעט את השדים ולומר שהכוונה רק לבעלי בשר.

רעיון ב' - ואולי, אם היה כתוב רק - 'ומכל החי' היינו יכולים לחשוב שהכוונה שזה בא לרבות גם את כל העצים והצמחים שגם הם בגדר חיים, ולכן מיד מדגיש - 'מכל בשר', ללמדנו שהכוונה רק לבעלי בשר ולא לצומח. ואכן בפרק ט', כי נאמר: "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם", ומניין היה לו גפן? אומר תרגום 'יונתן': "ואשכח גופנה דמושכיה נהרא מן גינוניתא דעדן ונצביה לכרמא", ומשמע, שלא הכניס לתבה זמורות גפנים, אלא מצא זמורה שהנהר הביא מגן עדן.

וגם לדברי 'רש"י' שאומר: "כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים (ב"ר)", משמע שרק אותם הכניס ולא משאר העצים, ומדוע דווקא מהם? מביא בעל 'שפתי חכמים': "והרא"ם מביא בשם ר"י מאורלייניש למה הכניס דוקא אלו, לפי שזמורות ויחורי תאנים מתקלקלין טפי ממים לפיכך הכניסם יותר משאר אילנות". ויוצא, שלא הכניס משאר הצמחים כי אינם בגדר - 'מכל בשר'.

"מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה"

למה מהטהורים היה צריך לקחת שבעה זוגות? לגבי העופות נאמר: "גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ (ז', ג'). ונראה, שסיבה זו מוסבת גם על הבהמות הטהורות המוזכרות בפסוק ב'. ומשמע, שה' רצה שיהיו יותר בהמות ועופות טהורים שיוכלו להתפשט על פני כל הארץ. ונוסיף, שלאדם יש צורך יותר בהמות הטהורות, כי הן משמשות וגם למאכל בשר, לחלב, לצמר לבגדים ולקרבנות. אך עדיין לא ברור למה למען מטרה זו צריך דווקא שבעה זוגות מכל מין? ואולי, בגלל הקדושה שיש במספר שבע מאז בריאת העולם בשבעה ימים.

וכן מצאתי בדברי 'רד"ק' שאומר: "ומה שאמר שבאו שבעה שבעה מן הטהורים ושנים מן הטמאים, לא לעשות קרבן בצאת נח מן התיבה לבד, שאם כן די לו בפחות משבעה, כי לא ראינו שהקריב נח אלא פעם אחת, ואם הקריב יותר יוכל להקריב מן הנולדים מהם לשנה או לשנתיים או יותר, אלא מה שרצה האל להשאיר מן הטהורה שבעה כדי שיאכלו מהם נח ובניו הבאים אחריהם, שהרבה מיני הטהורים לפי שהיה רוצה להתיר לו בשר לאכול מה שלא התיר לאדם שלפניו... ואין לשאול למה שבעה ולא ששה ולא שמונה או יותר, כי האל ראה בחכמתו כי שבעה צריך ויסיפיקו ויותר לא תכילם התיבה.

'אבן עזרא' מביא את ההסבר הידוע: "בעבור צריכת הקרבן צוה השם הנכבד שיקח מן הבהמה הטהורה ומן העוף הטהור שבעה זכרים ושבעה נקבות". ויש להבין, למה ה' לא אומר לו את המטרה הזו, וכן יש להבין למה דווקא שבעה זוגות לשם הקרבן? ואם להמשך הקיום מספיקים שנים זכר ונקבה כמו אצל הטמאים, יוצא שבשביל הקרבן היה צריך ששה זוגות, ששה זכרים ושש נקבות, ויש להבין מדוע מספר זה? ועוד, שנח הקריב רק עולות, ככתוב: "ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור ויעל עלות במזבח" (ח'), ולקרבן עולה לוקחים רק זכר, אז למה היה צריך אותו מספר של נקבות המתאימות לשלמים. ועוד, מדוע היה צריך להעלות עולות מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור, ואם העלה מכל מין ששה הרי הגיע למספר גדול מאד, ולשם מה?

בעל 'שפתי חכמים' מסביר, שמה שנאמר 'שבעה שבעה' אין הכוונה שבעה זוגות שהם ביחד ארבע עשרה בהמות, אלא ששה"כ היו שבעה מכל מין, כלומר שלושה זוגות ואחד בודד, ונח הבין שהבודד הזה הוא לקרבן, ואותו היה זכר. ומוסיף עוד הסבר, שבאמת הכניס שבעה זוגות, כי היה צריך להקריב ארבע זכרים לעולות לארבעה זוגות שניצולו מן התיבה, הוא ואשתו ושלושה בניו עם נשותיהם, כי אולי חטאו במחשבה. וארבע נקבות בשביל ארבעה זוגות הנ"ל לקרבן תודה, כי ארבעה צריכים להודות וכו'. וחם ואשתו שחטאו בשימוש בתיבה הקריב עליהם חטאת לכל אחד ואחד, ויצאו בזה ששה זוגות וזוג אחד לקיום המין כמו בטמאים.

'זכר ונקבה' / 'איש ואשתו' - בפסוק י"ט נאמר לגבי כל בשר - 'זכר ונקבה יְהיוּ, ובפסוק כ' לגבי העוף אין ביטוי זה אלא רק - 'שניים מכל'. ואילו בפרק ז' כאשר ה' מצווה אותו להיכנס לתיבה, נאמר שם בפסוק ב' לגבי הבהמה הטהורה - 'איש ואשתו', ואילו בפסוק ג' שם לגבי עוף השמים נאמר - 'זכר ונקבה'. ובפרק ז' פסוקים ט' וט"ו שוב מופיע הביטוי - 'זכר ונקבה'. ולסיכום, בדרך כלל כתוב 'זכר ונקבה' ורק בפסוק ב' לגבי הבהמה הטהורה מובא הביטוי 'איש ואשתו', ויש להבין מדוע, והאם יש אישות אצל הבהמות?

וכמו ששואלת הגמ' במס' 'סנהדרין' (ק"ח ע"ב): "מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו. אישות לבהמה מי אית לה". ומפרש 'רש"י': "אישות לבהמה מי אית ליה - נקבה אחת נשכבת לכמה זכרים ואין זו אישות". ומוסבר בגמ' "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאותם שלא נעבדה בהם עבירה". ומסביר רש"י: "שלא נעבדה בהן עבירה - שלא נזקקו אלא לבן זוגם". ושואל הגמ': "מנא ידע אמר רב חסדא שהעביר לפני התיבה כל שהתיבה קולטתו בידוע שלא נעבדה בהם עבירה וכל שאין התיבה קולטתו בידוע שנעבדה בה עבירה. רבי אבהו אמר מאותן הבאין מאיליהן".

אך עדיין קשה שרק במקום אחד מופיע ביטוי זה ובשאר הפסוקים מופיע לגבי כולם - 'זכר ונקבה'. ובבואם לתבה בפסוקים ח' - ט' מפורש גם לגבי הבהמה הטהורה: "(ח) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהרה ומן העוף וכל אשר רמש על האדמה. (ט) שנים שנים באו אל נח אל התיבה זכר ונקבה פֶּאֶשֶׁר צֶהָ אֵלֶּהִים אֶת נח".

רעיון ג' - ונראה לומר, שבכל הפעמים שנאמר על כך שהם יבואו או באו, אז זה כולל את כולם, ולכן נאמר באופן כללי - 'זכר ונקבה' אך בפסוק ב' שה' אומר לנח שהוא יקח מהבהמה הטהורה שם נאמר דווקא - 'איש ואשתו' ללמדו שיקח רק מאלו שלא נעבדה בהם עבירה.

התודה והברכה - למשפ' ר' משה חיים הלוי שוורץ ז"ל על השתתפותם בהחזקת הכולל.

לעילוי נשמות: מרת מרים בת משה ע"ה אשת חבר של ידידנו לומד הכולל ר' דוד הופנברג.

ר' ישראל יצחק בן יעקב קנר ז"ל. ר' משה חיים בן שרגא פייבל הלוי שוורץ ז"ל. ר' אברהם הכהן בן חנום ז"ל.

ר' אשר בר יוסף פרחי ז"ל. ולע"נ - 'חללי נצר אחרון' שמטעם ארגון - 'עמיתים'.

שעה 10.30 - שיעור בפרשת השבוע חומש עם רש"י. שעה 11.15 - שיעור בגמרא מסכת פסחים.

שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש. ביום ה' שיעור בפרשת השבוע.

ניתן להאזין גם דרך הזום. לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון במייל, גם במדורה מורחבת,

נח לפנות למייל - ingber@bezeqint.net או בטלפון - 0545398058.